

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Kandidatexamen i omvårdnad
HT 2017

Att delta i hundbaserad omvårdnad

En litteraturöversikt om patienters
upplevelser och erfarenheter

Gyllenbrodd, Veronica
Petersson, Kerstin

Författare

Gyllenbrodd, Veronica
Pettersson, Kerstin

Titel

Att delta i hundbaserad omvårdnad: En litteraturoversikt om patienters upplevelser och erfarenheter

Titel

Participation in dog-based care interventions: A literature review of patients experiences

Handledare

Ellinor Edfors

Examinator

Ann-Christin Janlöv

Sammanfattning

Bakgrund: Användandet av djur inom vård- och omsorgsverksamheter har visat sig ha en positiv inverkan på bland annat patienters blodtryck, hjärtfrekvens och depression, och hundar har visat sig vara mer effektiva vid omvårdnadsbehandling jämfört med andra djur eftersom hundarna har det mest utvecklade kommunikationssystemet av våra sällskapsdjur. Följaktligen finns ett kunskapsbehov om patienters erfarenheter och upplevelser av hundbaserad omvårdnad. **Syfte:** Syftet med studien var att beskriva patienters upplevelser och erfarenheter av hundbaserad omvårdnad inom vård- och omsorgsverksamheter. **Metod:** En litteraturoversikt som baserades på sex vetenskapliga kvalitativa artiklar genomfördes. Artikelgranskning skedde utifrån Högskolan Kristianstads granskningsmall och analysarbetet följde Fribergs rekommendationer. **Resultat:** Det framkom tre huvudkategorier, *Hundens betydelse i omvårdnaden*, *Hundens betydelse för välmåendet* och *Hundens betydelse för ett meningsfullt dagligt liv*. Patienterna kände bland annat glädje, trygghet, meningsfullhet, ökad livskvalité och bekräftelse. Den hundbaserade omvårdnaden ökade också den sociala samvaron och bidrog dessutom till ökad självsäkerhet hos patienterna. **Slutsats:** Samtliga patienter oavsett ålder, kön, verksamhetsområde och diagnos erfor hundbaserad omvårdnad som positiv. Liknande resultat framkom även vid alternativa behandlingsmetoder, således behövs mer forskning om hundbaserad omvårdnad då det med säkerhet inte går att fastställa vad det är som bidrar till patienternas upplevelser och erfarenheter.

Ämnesord

Patients, Nursing Home Patients, Qualitative Studies, Qualitative Research, Animal Assisted Therapy, Service Animals, Pet Therapy,

Innehåll

INLEDNING	5
BAKGRUND	5
SYFTE.....	9
Definitioner	9
METOD.....	10
Design.....	10
Sökvägar och Urval	10
Granskning och Analys	12
Etiska överväganden.....	13
RESULTAT.....	14
Hundens betydelse i omvårdnaden.....	15
Att känna välbehag.....	16
Att känna förtrogenhet.....	16
Hundens betydelse för välmåendet.....	17
Att känna sig fysiskt avslappnad	17
Att känna sig psykiskt tillfreds	18
Hundens betydelse för ett meningsfullt dagligt liv	19
Att uppleva ett socialt rikare liv	19
Att känna sig fri och självsäker	20
Att ha något att se fram emot	20
DISKUSSION	21
Metoddiskussion.....	21
Resultatdiskussion	24
Slutsats.....	29

REFERENSER.....	30
Bilaga 1, Sökschema	37
Bilaga 2, HKR:s granskningsmall för kvalitativa studier.....	40
Bilaga 3, Artikelöversikt	42

INLEDNING

Redan på 1800-talet uppmärksammade Florence Nightingale fördelen med djur inom omvårdnad, men vid en historisk tillbakablick så omnämndes det redan på 1790-talet att djur skulle närvara vid vård av psykiskt sjuka (Socialstyrelsen, 2014). Forskningen fram till idag visar att användandet av djur inom vård- och omsorgsverksamheter har en positiv inverkan på bland annat patienters blodtryck, hjärtfrekvens, depression och apati. Särskilt hundar har i forskningen visat sig vara mer effektivt i omvårdnadsbehandling jämfört med andra djur (a.a). Således finns det ett behov av att få mer kunskap om patienters erfarenheter och upplevelser av hundbaserad omvårdnad.

BAKGRUND

Hundar bidrar med ökad fysisk aktivitet hos patienter och förbättrar den psykiska hälsan. Varför används då inte hundar i större utsträckning än vad det görs idag inom vård- och omsorgsverksamheter i Sverige, då det enligt Norling (2002) är vanligt förekommande i USA, England, Frankrike och Japan? I en rapport om två vårdhundsprojekt av Nord (2011) som gjordes på ett vård- och omsorgsboende och ett demensboende i Uppsala kände sig patienterna både mer tillfreds och uppnådde bättre hälsa när de vårdades tillsammans med hundar jämfört med tiden före hundarnas introducering på boendena. Genom att ha hundar på särskilda boenden ökade patienternas aktivitet, de socialiserade mer, deras depression minskade, stressen och den extrema oron lindrades, dessutom uppmärksammade vårdpersonalen att ordinationen av behovsförskrivna läkemedel minskade. Eftersom läkemedelskostnaderna enligt Socialstyrelsen (2015) stiger drastiskt i Sverige är det angeläget att försöka bromsa den kostnadsutveckling som pågår. Socialstyrelsen förutspår att läkemedelskostnaden kommer att stiga årligen fram till år 2019 från 19,4 miljarder kronor år 2015 till drygt 22 miljarder kronor år 2019. Den största kostnaden består av receptförskrivna läkemedel inom läkemedelsförmånen.

En amerikansk observationsstudie av Fick (1993), visade att när en hund närvarade på ett äldreboende så ökade både den sociala aktiviteten hos patienterna, och kommunikationen dem emellan stimulerades. Hundens närvaro skapade en bekväm miljö, vars effekt kvarstod även efter det att hunden hade lämnat patienterna. Hundar kan på olika sätt hjälpa människor i deras vardag. Svenska kennelklubben (SSK, u.å.) skiljer på assistanshundar och sociala tjänstehundar. Exempel på assistanshundar är servicehundar, signalhundar, alarmerande hundar för diabetes eller epilepsi och ledarhundar. Assistanshundens uppgift är att vara en extra resurs för den person som har en viss sjukdom eller funktionsnedsättning och hunden är knuten till sin specifika förare dygnet runt. Den sociala tjänstehunden tjänstgör tillsammans med sin förare på både individ- och gruppnivå och inom olika vård- och omsorgsverksamheter. Exempel på sociala tjänstehundar är terapihund, cancerhund, besökshund, läshund och vårdhund. För att få kallas vårdhund i Sverige ska både hund och förare ha genomgått en ettårig utbildning tillsammans som följer den Nationella standarden för utbildning av Vårdhundsteam (Swedish Standards Institute [SIS], 2013). Efter godkänd utbildning och godkänt prov blir teamet certifierat som vårdhundsekipage. Föraren måste dessutom ha någon form av vårdutbildning och yrkeserfarenhet inom vården sedan tidigare för att kunna arbeta tillsammans med sin vårdhund. Den Nationella standarden för Vårdhundsteam gäller bara för utbildning av vårdhundsekipage inom äldreomsorg, demensvård och rehabilitering för vuxna efter förvärvad hjärnskada. I övriga fall anpassas hundens utbildning helt efter förarens önskemål. För att som patient kunna få tillgång till en vårdhund behövs enligt Höök (2010) en ordination av läkare, fysioterapeut eller arbetsterapeut.

Enligt Fagerberg och Silfverberg (2014) kan hundar inom vården ingå i behandlingar på olika sätt. Animal-assisted therapy, djurassisterad terapi (AAT) används för att förbättra patienternas fysiska förmågor såsom balans, kondition, finmotorik och greppförmåga. Psykiska förmågor som minnesträning, problemlösning, självkänsla och koncentration kan också övas upp. Hundens närvaro hjälper även till att utveckla patientens sociala förmågor, såsom socialt samspel, kommunikation och språkutveckling. Arbetet är schemalagt, strukturerat, har ett tydligt uppsatt mål, journalförs och utvärderas

regelbundet. Enligt Beck-Friis, Strang och Beck-Friis (2007) används AAT främst inom äldre- och demensvård då hunden inte är värderande i sin attityd och är duktig på att förstå den tysta kommunikationen. Animal-assisted activity, djurassisterad aktivitet (AAA) förklarar Beck-Friis, Strang och Beck-Friis (2007) med att det är en allmän aktivering, och det är enbart hundens närvaro som bidrar till stimulans för patienterna. Behandlingsformen är mindre målinriktad och umgänget mellan hund och patienter sker mer spontant. Exempel på AAA kan vara att patienten tar en promenad med hunden vilket ger en positiv påverkan på patientens fysiska hälsa. Promenader kan förbättra patientens kondition, stärka benstomme och muskler, öka balansen och förbättra blodcirkulationen. Att vara ute innebär också ett ökat upptag av D-vitaminer vilket i sin tur minskar risken för att utveckla depression. För att undvika begreppsförvirring har författarna till denna litteraturöversikt valt att använda ordet hundbaserad omvårdnad som samlingsnamn för AAA och AAT, då det inte alltid tydligt har framkommit i artiklarna vilken terapiform som har använts.

I ett vård- och omsorgssammanhang innebär omvårdnad att tillfredsställa patientens individuella behov. En god omvårdnad beskrivs i enlighet med Svensk sjuksköterskeförening (2017) att det för patienterna innebär olika möjligheter att få kunna uppnå välbefinnande och livskvalité från födsel till livets slut när hälsan sviktar. Det är sjuksköterskan som är ytterst ansvarig för att bedriva och leda ett evidensbaserat omvårdnadsarbete utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. För att kunna utveckla omvårdnadsvetenskapen kan enligt Kim (2010) omvårdnaden delas in i fyra olika kunskapsområden (domäner) som alla hör ihop. Domänerna är mötet mellan patient och sjuksköterska, sjuksköterskans yrkesutövning, omgivnings- samt patientdomänen. I denna litteraturöversikt läggs fokus på patient- och omgivningsdomänen. I patientdomänen läggs stor vikt vid kunskapsutveckling inom företeelser som rör patientens hälsa, välmående, upplevelse av mening, hopp, självständighet och autonomi. Sjuksköterskans främsta uppgift är att kunna se hela patienten och sätta denne i fokus samt att kunna se vilka behov som finns och vad som påverkar patienten i nuet. Omgivningsdomänen lägger tonvikt vid hur patienten upplever och påverkas av fysiska,

psykosociala och kulturella faktorer i sin närhet. Viktigt är att skaffa sig kunskap om vilka faktorer i omgivningen, såväl positiva som negativa, som påverkar patientens rehabilitering. Ett gott omvårdnadsarbete förutsätter även enligt Svensk sjuksköterskeförening (2017) respekt för mänskliga rättigheter, hänsyn till människors värderingar, vanor, tro, integritet, värdighet och inte minst respekt för patientens självbestämmande, oavsett var någonstans patienten vårdas. En patient beskrivs av Birkler (2007) som en människa som både lider och tålmodigt uthärdar något negativt. Det är inte heller ovanligt att patienten är orolig, bekymrad och deprimerad. I detta sammanhang måste patienten förlita sig på sjuksköterskans ansvarsfulla omvårdnad när patienten inte vill eller kan ta hand om sig själv (a.a). Att vara patient innebär att vistas inom någon form av vård- och omsorgsverksamhet, till exempel på sjukhus, på vård- och omsorgsboende eller inom rehabilitering. Beroende på inom vilken vård- och omsorgsverksamhet patienten befinner sig så kan orden kund eller brukare också förekomma, men fortsättningsvis kommer i denna litteraturöversikt ordet patient att användas för alla personer oavsett tidigare benämning.

Flertalet av de vetenskapliga studier som har gjorts avseende hundbaserad omvårdnad har haft fokus på de medicinska effekterna för patienten. Att leda omvårdnadsarbetet är enligt Kim (2010) sjuksköterskans huvudansvar och för att den ska kunna utvecklas och bedrivas personcentrerat behöver sjuksköterskan skaffa sig kunskaper om vad det är som skapar välmående hos en patient (a.a). Är det till exempel att få närvara och interagera med hundar under vårdtiden? Sjuksköterskan bör därför avsätta tid och försöka förstå patientens livsvärld. En livsvärld innebär enligt Birkler (2007) att varje människa har en egen individuell uppfattning av vad som rör sig runt omkring en. Det handlar om tidigare erfarenheter och upplevelser och om hur nuet upplevs. För att kunna ge en god omvårdnad behöver sjuksköterskan försöka se utifrån patientens livsvärld för att på så sätt förstå vad patienten upplever. Därför vore det av intresse att få ta del av patienternas upplevelser och erfarenheter avseende hundbaserad omvårdnad.

SYFTE

Syftet med studien var att beskriva patienters upplevelser och erfarenheter av hundbaserad omvårdnad inom vård- och omsorgsverksamheter.

Definitioner

Erfarenheter innebär enligt Svenska Akademiens ordbok (<https://www.saob.se>) att ur en filosofisk synvinkel varsebli något med sina sinnen, och på ett subjektivt sätt betrakta och bedöma det som har skett. Alternativt kan det betyda en kunskapsutvidgande upplevelse hos den enskilda personen, eller ett förvärvande av nya kunskaper.

Omvårdnad innebär enligt Rikstermbanken (<http://www.rikstermbanken.se>) insatser som ska genomföras för de personer vilka inte själva kan tillgodose sina fysiska, psykiska och sociala behov enligt Socialtjänstlagen och/eller Hälso- och sjukvårdslagen.

Patient innebär enligt Socialstyrelsen (<http://termbank.socialstyrelsen.se>) en person som erhåller eller är registrerad för att erhålla hälso- och sjukvård.

Rehabilitering innebär enligt Socialstyrelsen (<http://termbank.socialstyrelsen.se>) att upprätthålla eller återställa en försämrad funktion hos patienter med förvärvad funktionsnedsättning. Rehabiliteringen ska utgå från patientens egna behov och förutsättningar för att de ska kunna skapa sig ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhället. Det betyder att det ska vara tidiga, samordnade och allsidiga insatser från berörda parter, och att insatserna skall vara målinriktade och pågå så länge patientens behov kvarstår. Dessutom ska patienten ges möjlighet till inflytande under hela sin rehabilitering.

Upplevelse innebär enligt Svenska Akademiens ordbok (<https://www.saob.se>) att något kännetecknas som en minnesvärd känsla som erhålls genom olika företeelser under livets gång.

Vård och omsorg innebär enligt Socialstyrelsen (<http://termbank.socialstyrelsen.se>) åtgärder och insatser till enskilda personer som avser socialtjänst, stöd och service till funktionshindrade samt hälso- och sjukvård enligt gällande lagar.

Vård- och omsorgsboende enligt Rikstermbanken (<http://www.rikstermbanken.se>) innebär en boendeform för äldre som har rätt till bistånd enligt Socialtjänstlagen.

METOD

Design

En litteraturöversikt gjordes och enligt Friberg (2012b) innebär det ett strukturerat arbetssätt för att få en överblick över ett valt kunskapsområde, genom att de valda artiklarna kvalitetsgranskas och analyseras för att avslutningsvis sammanställas till en litteraturöversikt. Författarna till denna litteraturöversikt använde vetenskapliga kvalitativa artiklar.

Sökvägar och Urval

Enligt Östlundh (2012) bör en inledande informationssökning, pilotsökning, göras för att undersöka om det finns tillräckligt med bakgrundsinformation och för att se hur ämnesområdets avgränsning ser ut. Därefter påbörjas den egentliga sökningen som handlar om att finna artiklar som svarar på syftet. Den inledande informationssökningen genomfördes i Cinahl Complete och den egentliga informationssökningen fortsatte i nämnda databas samt i databaserna PubMed och PsycInfo. Då det användes mer än ett sökord inom de olika ämnesområdena tillämpades boolesk söklogik, vilket enligt Östlundh (2012) innebär att samband skapas mellan de sökord som används. Operatorm OR användes mellan sökorden för att få en sökträff på antingen det ena eller andra sökordet eller på båda två sökorden. Operatorm AND användes för att koppla ihop två sökord eller sökblock. I databaserna Cinahl Complete och PsycInfo gick det med fördel att även använda trunkering (*), vilket innebar att ändelsen i sökorden ersattes med en asterisk för att möjliggöra sökning på sökordets alla böjningsformer. I PubMed användes inte trunkering då författarnas egna erfarenheter var att det gav färre sökträffar.

För att få fram så många synonymer som möjligt till sökorden användes både Synonymer (<http://www.synonymer.se>) och Svensk MeSH (<https://mesh.kib.ki.se>). I både pilotsökningen och i den egentliga sökningen användes ett fåtal ämnesord, men mestadels var det fritextsökning, eftersom det gav fler sökträffar. Exempel på några av de olika databasernas ämnesord var Patient, Animal Assisted Therapy och Qualitative Studies. Både pilotsökningen och den egentliga sökningen byggdes upp i fyra block (*Bilaga 1*), det första blocket bestod av ordet patient som översattes med patients och nursing home patients. Andra blocket bestod av upplevelser som översattes med experience, qualitative research, qualitative studies, interpersonal relations, patients attitude och perception. Att använda enbart ordet hund i sökningen begränsade antalet sökträffar markant, därför användes flertalet synonymer till både djur- och hundbehandling. De ord som användes i tredje blocket var animal assisted therapy, service animals, pet therapy, animal assistant, animal assisted activities, animal facilitated therapy, pet facilitated therapy, service dogs och care dogs. Författarna valde att inte använda begreppet omvårdnad separat i sökningarna eftersom det begränsade antalet sökträffar, likaså begränsades antalet sökträffar om sökning gjordes specifikt på ordet vård- och omsorgsverksamhet och dess synonymer. I det fjärde blocket lades block ett, två och tre ihop med operatorn AND för att få fram de artiklar som låg inom ämnesområdets avgränsning. Eftersom antalet artiklar var begränsat gjordes även sekundärsökningar, vilket enligt Östlundh (2012) innebär att studera lämpliga referenslistor för att om möjligt finna nya artiklar som svarar på syftet. Förutom att söka i de utvalda artiklarnas referenslistor utfördes även sekundärsökningar i relevanta rapporters-, kurs- och facklitteraturs referenslistor, och resultatet blev att en ny artikel tillkom (*Bilaga 1*).

Inklusionskriterier för denna litteraturöversikt var att det skulle framgå att patienterna i de vetenskapliga artiklarna var 18 år eller äldre, myndighetsålder i de flesta länder, att de befunnit sig inom vård- och omsorgsverksamheter och genomgått hundbaserad omvårdnad. Artiklarna skulle vara skrivna på engelska, svenska, danska eller norska.

Vid urval av artiklar följdes en tvåstegsmodell utifrån Rosén (2012) vilket innebar att båda författarna samtidigt i första steget läste artikelns titel, och om artikelns titel verkade relevant fortsatte författarna med att läsa abstract för att göra en första gemensam bedömning i fall artikeln verkade svara på litteraturöversiktens syfte. De artiklar som bedömdes att svara på syftet genomgick i steg två en genomläsning av metoddelen, som genomfördes av båda författarna. Ytterligare artiklar kom då att försvinna eftersom de inte uppfyllde inklusionskriterierna. I de fall författarna var oense om en artikel skulle inkluderas eller inte nämner Rosén (2012) att artikeln skall tas med för vidare granskning, vilket också skedde vid två tillfällen.

Granskning och Analys

Urvalet resulterade i sex kvalitativa artiklar som svarade på litteraturöversiktens syfte. De utvalda artiklarna lästes individuellt av båda författarna. För att kvalitetsbedöma artiklarna och stärka den vetenskapliga trovärdigheten granskades varje utvald artikel efter Högskolan Kristianstads fastställda mall avseende kvalitativa artiklar (Blomqvist, Orrung Wallin, & Beck, 2016) (*Bilaga 2*), därefter dokumenterades artiklarna i en artikelöversikt (*Bilaga 3*). Arbetet med både kvalitetsgranskning och artikelöversikt gjordes både enskilt och gemensamt av författarna. Det fortsatta analysarbetet genomfördes steg för steg och utgick från Fribergs (2012a) rekommendationer. I första steget lästes artiklarnas resultat flera gånger av båda författarna, dels för att kunna skapa sig en helhet men även en förståelse för textens innehåll. I steg två identifierades alla nyckelfynd, vilket innebär att plocka ut de delar av artiklarnas resultat som svarar på litteraturöversiktens syfte. Nyckelfynden skrevs ner enskilt och därefter jämfördes båda författarnas fynd för varje utvald artikel för att se att inte någon fakta av betydelse hade missats. Alla nyckelfynd som framkom i artiklarna redovisades, även de som inte stödde författarnas förförståelse. När samsyn hade uppnåtts på vad som var nyckelfynd sattes de i steg tre upp på ett pappersark för att skapa en bättre överblick över det material som skulle analyseras. Steg fyra i analysprocessen var att urskilja ifall det förelåg några likheter och skillnader av patienternas erfarenheter och upplevelser, men även med avseende var patienterna befann sig under sin vårdtid. Funna likheter bland nyckelfynden skapade subkategorier som tillsammans bildade huvudkategorier (*Tabell 1*).

Avslutningsvis innebar det femte och sista steget att presentera den nya ”helheten” som utgjordes av de utvalda artiklarnas resultat (Tabell 2).

Tabell 1. Exempel på analysprocess utifrån Friberg (2012a).

Nyckelfynd	Subkategori	Kategori
”It was just really nice and I was just free to be myself” (White et al., 2015 s. 464).	Att känna välbehag	Hundens betydelse i omvårdnaden
”Tallulah’s responses provided acknowledgment and validation toward any expressions of grief and distress” (White et al., 2015 s. 463).	Att känna förtrogenhet	

Etiska överväganden

För att öka en litteraturöversikts trovärdighet är det enligt Wallengren och Henricson (2012) önskvärt att de artiklar som väljs ut har blivit granskade av etiska kommittéer eller att forskarna har gjort etiska överväganden. I Helsingforsdeklarationen från 1964 (World Medical Association, 2013) finns etiska riktlinjer beskrivna för den forskning som görs på människor. Det centrala i Helsingforsdeklarationen är att det är omsorgen om individen som är i fokus, och att det går före alla andra intressen. Vidare omnämns de fyra grundprinciperna av Vetenskapsrådet (2002) som innefattar informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att deltagarna ska få ta del av vad forskarens syfte med forskningen är, med samtyckeskravet menas att deltagandet är frivilligt och att de närsomhelst får avbryta. Konfidentialitetskravet betyder att det inte ska gå att identifiera deltagarna i studien, och nyttjandekravet innebär att det som framkommer under forskningen enbart får användas

till forskningens ändamål. För att öka pålitligheten i en litteraturöversikt med kvalitativa artiklar anser Henricsson (2012) att det är viktigt att medvetandegöra författarnas förförståelse, det görs genom att författarna både reflekterar över och skriver ner tidigare erfarenheter och vilka förväntningar som finns kring det valda ämnesområdet. Risken är annars stor att förförståelsen påverkar både dataanalysen och resultatet. Enligt Friberg (2012b) är det också viktigt att förhålla sig kritisk till sin egen förförståelse och inte bara välja ut de artiklar som stödjer den egna ståndpunkten. De etiska överväganden som har gjorts i denna litteraturöversikt följer ovan nämnda författares rekommendationer.

Författarnas förförståelse inför litteraturöversikten var att hundbaserad omvårdnad gav positiva upplevelser hos patienterna och att hundarna gjorde nytta inom de olika vård- och omsorgsverksamheterna. Denna förförståelse har tillkommit genom bland annat media och föreläsning samt att en av författarna själv har hund. Orsaker som allergier och rädsla skulle kunna vara anledningar till att det inte förekommer så många hundar inom vården. Vidare var förförståelsen att det i andra länder i Europa finns en helt annan syn på hunden i det offentliga rummet, där är den allt som oftast välkommen in på restauranger, i affärer eller i myndighetsmiljöer.

RESULTAT

Resultatet baseras på sex vetenskapliga studier, tre med kvalitativ metod och tre med både kvantitativ och kvalitativ metod. I de studier där båda metoder använts är det bara den kvalitativa delen som ingår i litteraturöversikten. I fyra av sex studier som ingår i resultatet gjordes intervjuer av varierande längd, och i en studie fick patienterna besvara ett frågeformulär som avslutades med en öppen fråga. En annan studie var en observationsstudie med tillhörande tidigare journalanteckningar av patienternas upplevelser av hundbaserad omvårdnad. Studierna var gjorda mellan åren 2007 och 2015. Tre studier var gjorda i USA, två studier var gjorda i Kanada och en kom från Japan. I två studier bestod patienterna bara av kvinnor, i en studie framkom inte vilket kön

patienterna hade och i övriga tre studier deltog både män och kvinnor. Patienternas ålder varierade sammantaget mellan 24 och 94 år, men i en studie framkom inte åldern. Patienterna i samtliga studier hade på något sätt varit i kontakt med hundar under sin omvårdnad inom olika vård- och omsorgsverksamheter, såsom vårdboende, rehabilitering, canceravdelning på sjukhus, palliativ avdelning eller vid ospecificerade sjukhusavdelningar. Patienterna hade i fyra studier medverkat vid AAA eller AAT, medan i en studie benämndes interaktionen i stället som djurterapi med hund, och i en annan studie beskrev patienterna sina erfarenheter av att få hjälp av en assistanshund i sin rehabilitering. För att göra resultatet mer överskådligt visas nedan en tabell över de tre kategorierna med tillhörande subkategorier (*Tabell 2*).

Tabell 2. Indelning av kategorier och subkategorier.

Kategori	Subkategori
Hundens betydelse i omvårdnaden	<i>Att känna välbefind</i>
	<i>Att känna förtrogenhet</i>
Hundens betydelse för välmåendet	<i>Att känna sig fysiskt avslappnad</i>
	<i>Att känna sig psykiskt tillfreds</i>
Hundens betydelse för ett meningsfullt dagligt liv	<i>Att uppleva ett socialt rikare liv</i>
	<i>Att känna sig fri och självsäker</i>
	<i>Att ha något att se fram emot</i>

Hundens betydelse i omvårdnaden

I denna kategori framkommer patienternas upplevelser och erfarenheter av de tillfällen då de genomgick hundbaserad omvårdnad. Deras känslor och tankar kring hunden och upplevelsen av att närvara vid behandlingstillfället. Kategorin delas in i två subkategorier: *Att känna välbefind* och *Att känna förtrogenhet*.

Att känna välbehag

I denna subkategori beskrivs patienternas upplevelser och erfarenheter under tillfällena de genomgick hundbaserad omvårdnad, och vad patienterna tänkte och kände när hunden närvarade. ”*It was just really nice and I was just free to be myself.*” (White et al., 2015 s. 464).

Att ta del av hundbaserad omvårdnad upplevdes som behagligt av både patienter inom slutenvård och av patienter med bröstcancer (Coakley & Mahoney, 2009; White et al., 2015). Patienterna med bröstcancer i White et al. (2015) erfor att hundbaserad omvårdnad bidrog till att de kände sig både bekväma och avslappnade under behandlingstillfället. Patienterna upplevde att det var lättare att öppna upp sig för terapeuten jämfört med tidigare upplevelser av andra behandlingsformer. I White et al. (2015) och Cloakley och Mahoney (2009) upplevde både patienterna med bröstcancer och patienterna inom slutenvården att det var lättare att tillgodogöra sig behandlingen då de deltog i hundbaserad omvårdnad, exempelvis uttryckte patienterna inom slutenvården i studien av Cloakley och Mahoney (2009) att det var en god och givande behandlingsform. De berättade att de under behandlingstillfället med hunden hängav sig till att vara här och nu, och inte fokuserade på det som var negativt. Gemensamt för patienterna i White et al. (2015) och Cloakley och Mahoney (2009) var att de upplevde behandlingsformen som rolig och mindre allvarligt. Exempelvis uttryckte några av patienterna inom slutenvården i studien av Cloakley och Mahoney (2009): ”*Oh, I loved it!*”, ”*Breath of fresh air*” och ”*Cheered me up*” (Cloakley och Mahoney, 2009, s. 144).

Att känna förtrogenhet

I denna subkategori beskrivs patienternas upplevelser och erfarenheter om vad hundens närvaro och bemötande bidrog till under den hundbaserade omvårdnaden. ”*She reminds me of my dog, and it’s like having a bit of home here in the hospital.*” (Engelman, 2013, s. 66).

I samtliga studier uppskattades hundens närvaro mycket av patienterna (Johnson, Meadows, Haubner & Sevedge, 2008; Kawamura, Niiyama & Niiyama, 2009; White et al., 2015; Cloakley & Mahoney, 2009; Abbud, Janelle & Vocos, 2014; Engelman, 2013).

I studien av White et al. (2015) framkom att patienterna med bröstcancer upplevde att hunden öppnade upp för samtal genom att hunden skapade ett band mellan patienten och terapeuten. Patienterna upplevde att hundens närvaro gjorde att fokus kunde läggas på annat när de genomgick hundbaserad omvårdnad, att kunna lägga uppmärksamheten på något annat än bröstcancer för en stund. När det blev för psykiskt påfrestande under behandlingstillfället blev hunden ett sätt att avleda uppmärksamheten från sjukdomen utan att känna sig besvärlig. Hunden bidrog till att patienterna kände ett lugn när den närvarade under behandlingen, då patienterna annars kunde känna stress under dessa tillfällen. Patienterna upplevde att hunden inte bara gav hjärtevärm utan även den fysiska kontakten uppskattades. När patienterna klappade hunden och pratade, kände patienterna att det var hunden de talade till istället för till terapeuten. Således blev det lättare för patienterna med cancer att tala om sina känslor, eftersom de upplevde att hunden inte dömde dem. Hade patienterna svårt att sätta ord på hur de kände sig bidrog hundens närvaro till ett lugn som gjorde att de åter hittade orden på sina tankar. De upplevde att hunden bekräftade deras känslor och gav känsla av förtrogenhet.

Hundens betydelse för välmåendet

I denna kategori framkommer patienternas upplevelser och erfarenheter av vad hundbaserad omvårdnad betydde för deras välmående. Likaså vad de upplevde att behandlingen bidrog med för att de skulle kunna känna sig mer friska och orka mer. Kategorin delas in i två subkategorier: *Att känna sig fysiskt avslappnad* och *Att känna sig psykiskt tillfreds*.

Att känna sig fysiskt avslappnad

I denna subkategori beskrivs patienternas upplevelser och erfarenheter av vad som bidrog till bättre fysiskt mående, att kroppen kändes friskare. *"I feel more relaxed now"*. (Engelman, 2013, s. 66).

Att känna sig lugn och avslappnad av hundbaserad omvårdnad var gemensamt såväl för patienter som genomgick strålbehandling, patienter med bröstcancer som för patienter i det palliativa skedet (Johnson et al., 2008; White et al., 2015; Engelman, 2013). I White

et al. (2015) upplevde patienterna med bröstcancer att det var lugnande och avslappnande att ha med en hund under behandlingen. I Cloakley och Mahoney (2009) upplevde patienterna inom slutenvården att det var avkopplande att få besök av hunden. De erfor att de överlag kände sig mindre trötta efter att ha deltagit i hundbaserad omvårdnad, vilket också bidrog till att de hade mer ork för fysisk aktivitet. Patienterna i det palliativa skedet (Engelman 2013) upplevde att de kände mindre smärta och obehag efter att ha deltagit i hundbaserad omvårdnad.

Att känna sig psykiskt tillfreds

I denna subkategori beskrivs patienternas upplevelser och erfarenheter av att de kände sig mer psykiskt välmående vid hundbaserad omvårdnad. ”*It makes me feel happy. It makes me feel more calm...*” (White et al., 2015, s. 463).

Att känna glädje upplevde både patienter inom slutenvården och patienter med bröstcancer (Cloakley & Mahoney, 2009; White et al., 2015). I White et al. (2015) berättade patienterna med bröstcancer att hundbaserad omvårdnad gjorde att behandlingen blev roligare, de kände sig bekväma och fick känslor av glädje och njutning. Patienterna upplevde även att de kände sig tryggare och säkrare under behandlingstillfällena. I Cloakley och Mahoney (2009) erfor en av patienterna inom slutenvården att hundbaserad omvårdnad lyste upp dagen och att det var trevligt när hunden besökte vårdavdelningen. Gemensamt för patienterna inom slutenvården och patienterna som genomgick strålbehandling (Cloakley och Mahoney 2009; Johnson et al. 2008) var att patienterna erfor att hundbaserad omvårdnad lindrade deras ångest. Patienterna i slutenvården i studien av Cloakley och Mahoney (2009) upplevde att deras ångest minskade samt att de kände en lindring i depressionen. I Cloakley och Mahoney (2009) och Kawamura et al. (2009) framkom att patienterna inom slutenvården och patienterna på demensboendet upplevde att hundbaserad omvårdnad bidrog till ett bättre humör. Till exempel i Kawamura et al. (2009) uttryckte patienterna på demensboendet att den hundbaserade omvårdnaden minskade irritationen gentemot de andra patienterna och personalen på vårdboendet. Patienterna upplevde att hundbaserad omvårdnad bidrog till att minnen från förr väcktes, genom att de kom ihåg den njutning det tidigare egna

husdjuret hade inneburit, vilket öppnade upp för samtal på vårdboendet. Patienterna kände även en mening då de upplevde att hunden var i behov av dem. De kände att de hade fått ett förtroende av att få ta del i hundens uppfostran, vilket de uppskattade.

Hundens betydelse för ett meningsfullt dagligt liv

I denna kategori framkommer patienternas upplevelser och erfarenheter av att ha växt som människa. Att uppleva samhörighet med omvärlden och känslan av att livet blir lättare. Kategorin delas in i tre subkategorier: *Att uppleva ett socialt rikare liv*, *Att känna sig fri och självsäker* och *Att ha något att se fram emot*.

Att uppleva ett socialt rikare liv

I denna subkategori beskrivs patienternas upplevelser och erfarenheter av hur hundbaserad omvårdnad har hjälpt dem till ett mer socialt liv och till att känna gemenskap med andra människor.

Gemensamt för patienter med ataxi, patienter med bröstcancer och patienter på demensboendet (Abbud et al. 2014; White et al. 2015; Kawamura et al. 2009) var att patienterna kände sig mindre ensamma när de deltog i hundbaserad omvårdnad. I Abbud et al. (2014) beskrev patienterna med ataxi att de fick ett större socialt engagemang och kände sig bekvämare med andra människor när de använde hund som hjälpmedel. Om rullstolen användes som hjälpmedel framkom känslan av att bli dömd av omgivningen, men när rullstolen ersattes av en hund försvann den känslan. Patienterna erfor även att det genom hunden var lättare att samspela med andra människor. I Kawamura et al. (2009) beskrev patienterna på demensboendet att intresset för andra människor ökade. Likaså ökade deras förtroende för personalen, samt förbättrade relationen till de andra patienterna på vårdboendet när de interagerade med hunden. De patienter som inte hade några vänner beskrev att tillfällena då de deltog i hundbaserad omvårdnad bidrog till känslor av samhörighet, eftersom flera patienter närvarade samtidigt. Patienterna på demensboendet upplevde att även om de tidigare inte hade något att tala om, varken med personal eller med andra patienter, bidrog den hundbaserade omvårdnaden till att öppna upp för samtal kring hunden. Hundbaserad omvårdnad öppnade även upp för kontakt med

de patienter som valde att inte delta, eftersom de som deltog i hundbaserad omvårdnad delade med sig av sina erfarenheter och rekommenderade det.

Att känna sig fri och självsäker

I denna subkategori beskrivs patienternas upplevelser och erfarenheter av vad hundbaserad omvårdnad bidrog till för att kunna klara av sin vardag.

Gemensamt för patienter med ataxi, patienter med bröstcancer och patienter på demensboendet (Abbud et al. 2014; White et al. 2015; Kawamura et al. 2009) var att de kände sig mer nöjda med tillvaron efter att de hade deltagit i hundbaserad omvårdnad. I White et al. (2015) erfor patienterna med bröstcancer att de ofta hade ett flertal, både psykiskt- och fysiskt påfrestande möten och behandlingar inbokade, men tillfällena då de deltog i hundbaserad omvårdnad bidrog till att andra vårdbehandlingar blev lättare att genomföra eftersom den positiva effekten av hundbaserad omvårdnad kvarstod. I Kawamura et al. (2009) förklarade patienterna på demensboendet att hundbaserad omvårdnad gav dem ny energi och en paus i de dagliga rutinerna som fanns på vårdboendet. I Abbud et al. (2014) kände patienterna större självsäkerhet och frihet när de använde sig av hund som hjälpmedel för sin ataxi. De upplevde att de inte längre behövde förtränga sina känslor, utan kunde istället uppleva en känslomässig närvaro.

Att ha något att se fram emot

I denna subkategori beskrivs patienternas upplevelser och erfarenheter av de känslor hunden skapar hos patienten både före och efter behandlingstillfällena.

Patienter med bröstcancer i White et al. (2015) upplevde att de hade en positiv förväntan inför den hundbaserade omvårdnaden, att de såg fram emot ett nytt behandlingstillfälle, vilket de inte gjort tidigare. Patienterna förberedde sig inför behandlingstillfällena eftersom de visste att hunden skulle närvara, trots att behandlingen var psykiskt påfrestande. Patienterna kände lätthet och ett lugn innan behandlingstillfällena med hundbaserad omvårdnad började. I Engelman (2013) och Kawamura et al. (2009) upplevde patienterna både i det palliativa skedet och på demensboendet att känslorna som

uppstod efter avslutat behandlingstillfälle var en längtan, de ville att hunden skulle komma tillbaka, och att de verkligen tyckte om att ha hunden hos sig.

DISKUSSION

Metoddiskussion

I metoddiskussionen kommer både styrkor och svagheter i det egna arbetet att diskuteras. Avsaknad av tidigare erfarenhet av att göra litteraturöversikter samt begränsat med tid kan enligt Henricson (2012) ses som en svaghet då bristen på erfarenhet kan påverka datainsamling, granskning och analys. Kvalitén på denna litteraturöversikt kommer att diskuteras utifrån trovärdighetsbegreppen *tillförlitlighet*, *verifierbarhet*, *pålitlighet* och *överförbarhet* (Shenton, 2004). *Tillförlitlighet* rör huruvida litteraturöversikten undersöker det som skall undersökas och ifall den svarar på syftet. Med *verifierbarhet* menas att metodavsnittet skall vara beskrivet på ett sådant sätt att andra människor kan göra om studien och komma fram till liknande resultat. *Pålitlighet* innebär ifall litteraturöversiktens resultat kommer från de artiklar som har använts eller är ett resultat ut av författarnas förståelse. Avslutningsvis innebär begreppet *överförbarhet* till vilka andra grupper och verksamheter det går att överföra litteraturöversiktens resultat till.

Gällande *tillförlitlighet* bedömer författarna att litteraturöversikten svarar på syftet, att den beskriver patienternas upplevelser och erfarenheter av hundbaserad omvårdnad, vilket sannolikt stärker tillförlitligheten. Databaser som användes var Cinahl Complete, PsycInfo och Pubmed då de enligt Karlsson (2012) anses vara de viktigaste databaserna inom ämnet omvårdnad. Dock är PsycInfo mer inriktad mot beteendevetenskap och psykologi vilket i det här fallet var av intresse eftersom det var patientperspektivet som efterfrågades. Samtliga relevanta artiklar som svarade på litteraturöversiktens syfte framkom i databasen Cinahl Complete, och när sökningen gick vidare till övriga databaser tillkom inga nya artiklar, bara dubletter till redan funna artiklar. Begränsningar

i antalet artiklar kan eventuellt försvaga trovärdigheten, därför valde författarna också att söka i databasen ERIC för att om möjligt finna fler vetenskapliga artiklar, men tyvärr tillkom inga nya. Genom att göra sökningar i fler databaser, i detta fall ERIC, och göra sekundärsökningar stärks troligtvis tillförlitligheten. Antalet ämnesord till denna litteraturöversikt var begränsat, vilket gjorde att sökningarna mestadels utfördes med fritextord. Förmodligen beror det på att forskningsområdet är relativt nytt och artiklarna som har publicerats inte har fått ämnesord ännu. Det förklarar Karlsson (2012) med att det tar tid innan nya ämnesord blir upplagda i databaserna vilket har att göra med att det krävs att begreppen som används måste bli tillräckligt erkända inom sitt specifika vetenskapsområde. Redan vid pilotsökningen uppmärksammades att ämnesområdet patienternas upplevelser och erfarenheter av hundbaserad omvårdnad ur ett omvårdnadsperspektiv var ett begränsat område. Författarna valde att ha få begränsningar i början av sökningen för att kunna få fler sökträffar och få ett större urval av artiklar som verkade svara på syftet. För att få en så bred kontext som möjligt valde författarna att inte begränsa sökningarna inom någon specifik vård- och omsorgsverksamhet. Antalet sökträffar sjönk markant när orden hund och omvårdnad användes separat i sökningen, därför valdes istället begreppen AAT och AAA och dess synonymer i sökningen, eftersom orden hund och omvårdnad inkluderas i behandlingsformerna. Detta gjordes för att inte riskera att missa några relevanta artiklar, vilket bör stärka tillförlitligheten.

Ett ytterligare sätt att stärka litteraturöversiktens tillförlitlighet var att den genomfördes utifrån relevant metodlitteratur. Författarna deltog såväl vid seminarier som på individuella handledningar och på grupphandledningar. Inför handledningstillfällena har både lärare och övriga kursdeltagare getts möjlighet att läsa igenom och kritiskt granska arbetet och komma med konstruktiva synpunkter, vilka togs i beaktning under arbetets gång. Det som förvånade författarna var att inget negativt framkom i artiklarnas resultatdel avseende patienters upplevelser och erfarenheter. En tänkbar orsak är att det vore oetiskt av forskarna att genomföra studier med patienter som har allergier eller rädsla för hundar. En annan orsak skulle kunna vara att det föreligger publikationsbias (Polit &

Beck, 2017[2018]), vilket innebär att det resultat som framkommer i en vetenskaplig studie påverkar beslutet huruvida forskaren tycker att studien ska publiceras eller inte.

Verifierbarheten har förmodligen stärkts eftersom sökningen är utförligt beskriven i både metodavsnitt och i sökschema. I sökschemat framgår vad som är sökning på ämnesord respektive fritextord, men även hur sökblock är uppbyggda och hur de booleska operatorerna har använts. Analysen är väl beskriven eftersom alla stegen i analysprocessen förklaras och den kompletteras även med en tabell som visar hur nyckelfynden kategoriserades.

Litteraturöversiktens *pålitlighet* har troligtvis stärkts eftersom författarna redan innan sökningarna påbörjades hade skrivit ner sin förförståelse. Under arbetets gång har förförståelsen vid ett flertal tillfällen diskuterats, allt för att minska risken för att den skulle påverka analysen och resultatet. Trots denna medvetenhet har författarnas förförståelse delvis speglats i litteraturöversiktens resultat. Författarnas mål var enbart att inkludera artiklar som hade blivit granskade av etiska kommittéer eller där forskarna hade gjort etiska överväganden. Bristen på forskning inom valt område gjorde dock att målet inte kunde uppnås, utan även artiklar där det inte framkom om det gjorts några etiska överväganden inkluderades, eftersom författarna bedömde att patienterna inte tog skada när studien genomfördes. Avsaknad av etiska överväganden försvagar troligtvis pålitligheten. Artikeln av White et al. (2015) är tongivande i litteraturöversiktens resultat, eftersom de kvalitativa resultatdelarna i de övriga artiklarna var korta, och detta försvagar förmodligen pålitligheten i denna litteraturöversikt. Fördelen med artikeln av White et al. (2015) var att den bestod av många belysande citat som troligtvis stärker forskarnas resultat. Artikeln av Abbud et al. (2014) var en fallstudie, vilket enligt Polit och Beck, (2017[2018]) innebär att en sådan studie oftast är djup inom ett smalt och specifikt område, och ger därav oftast inte något generaliserbart resultat. En fallstudie är vanligen första steget när ett nytt forskningsområde ska undersökas för att få ett underlag i fall mer resurser ska läggas på en mer omfattande forskning. Även om fallstudien troligtvis

försvagar pålitligheten valde författarna ändå att inkludera artikeln eftersom den svarade på litteraturöversiktens syfte. Kvalitén på de utvalda artiklarnas metoddel varierade och har därför varit svårbedömda. Att forskarna använde sig av ett bekvämlighetsurval i sina studier framkom inte alltid tydligt, vilket innebar att författarna själva tolkade att så var fallet. Ett bekvämlighetsurval behöver enligt Shenton (2004) inte vara en nackdel, då risken med slumpmässiga urval i stället är att få respondenter som är tysta eller inte är samarbetsvilliga. Vad som bland annat saknades i de utvalda artiklarna var forskarnas förförståelse, endast en artikel av sex hade denna nedskrivna. Överlag i artiklarna var det även brist på exempel avseende vilka frågor som ställdes under datainsamlingen, vilket gjorde det svårare att bedöma kvalitet och djupet på frågorna. Trots dessa brister som sänker pålitligheten kan författarna ändå genom att artiklarna hade patienternas citat utskrivna få en uppfattning om att det funnits ett visst djup i frågorna och att det var patienternas upplevelser och erfarenheter som framkom.

Överförbarheten har troligtvis försvagats då artiklarnas kontext varierade i utförlighet. Samtliga artiklar som ligger till grund för resultatet har genomförts inom olika vård- och omsorgsverksamheter. I två av artiklarna deltog enbart kvinnor och i två av artiklarna framgick ingen könsfördelning, vilket tillsammans förmodligen ger en lägre överförbarhet. Däremot visade resultaten på en samstämmighet gällande upplevelser och erfarenheter av den hundbaserade omvårdnaden hos patienterna trots att studierna var genomförda inom olika verksamheter, vilket troligtvis stärker överförbarheten. Resultatet som har framkommit kan möjligen överföras till Sverige eftersom sjukvården här i Sverige anses hålla en relativt hög standard precis som i USA, Kanada och Japan där studierna har genomförts. Alltså verkade ålder, kön, verksamhetsområde eller diagnos inte spela någon roll för hur patienterna upplevde eller erfor hundbaserad omvårdnad.

Resultatdiskussion

Syftet med litteraturöversikten var att beskriva patienters upplevelser och erfarenheter av hundbaserad omvårdnad inom olika vård- och omsorgsverksamheter. Två fynd kommer att lyftas i diskussionen, det första fyndet är *de känslor patienten upplever när hunden*

närvarar under behandlingstillfället, och det andra fyndet är hur hundbaserad omvårdnad skapar livskvalité och meningsfullhet hos patienterna, ur ett patientperspektiv.

När hunden närvarar under behandlingstillfället skapas en lugn och trygg miljö vid mötet. I resultatet framkom att hunden hade betydelse för patienternas välmående. Patienterna upplevde att hunden bidrog till hjärtevärm, likaså fick de känslan av att hunden respekterade dem som individer utan att vara dömande. Det framkom även att patienterna kände ett lugn och en trygghet vid den fysiska kontakten med hunden. I en litteraturoversikt av Goddard, Gilmer, och Jo (2015) som handlar om hundbaserad omvårdnad på barnonkologiavdelningar visade det sig att barnen upplevde njutning och ett lugn när de fick klappa hunden under behandlingen. Hundens deltagande bidrog till att barnen upplevde glädje men även distraktion från sin sjukdom. Hundens närvaro lindrade barnens ångest och smärta. Barnen upplevde också en mer hemlikmiljö när hunden var närvarande på sjukhusavdelningen. I en kanadensisk pilotstudie av Bouchard, Landry, Belles-Isles och Gagnon (2004) som utfördes på en barnonkolog- och barnhematologavdelning, framkom att samtliga barn uppskattade hundbaserad omvårdnad, och det visade sig att barnen men även föräldrarna blev mer avslappnade. Barnen upplevde att hundens besök bidrog till att deras oro, rädsla, trötthet, smärta och sorg minskade. Det framkom att barnen ville ha mer tid tillsammans med hunden än de 20 minuter som erbjöds, vilket tyder på att barnen uppskattade den hundbaserade omvårdnaden. En förklaring till att patienter upplever trygghetskänslor när de ges möjligheten till att interagera med hund är enligt Uvnäs Moberg (2009) att hormonet oxytocin utsöndras vid all vänlig, fysisk beröring. Oxytocin har en lugnande inverkan på stress, lindrar ångest, höjer smärtröskeln och sänker blodtrycket, men oxytocin förbättrar även patienternas sociala förmåga, eftersom det skapas känslomässiga band mellan individerna. Dessutom är det hunden som har det mest utvecklade kommunikationssystemet av våra sällskapsdjur, vilket gör att hundar med fördel kan ersätta mänskliga kontakter. Å andra sidan visar en studie av Henricson, Berglund, Määttä, Ekman och Segesten (2008) som genomfördes på två intensivvårdsavdelningar i

Sverige att det inte uppmättes någon skillnad i patienternas oxytocinnivåer efter att de hade fått taktill hundintervention.

Inom vård- och omsorgsverksamheter kan det förekomma allergier, patienter som är rädda eller för sjuka för att delta i hundbaserad omvårdnad. Det kan även helt enkelt saknas tillräckliga resurser för att ta hand om en hund. I en amerikansk pilotstudie av Libin och Cohen-Mansfield (2004) fick patienterna på ett demensboende tillgång till ett robotdjur och ett plyschdjur, båda i form av en katt. Robotkatten var verklighetstrogen till utseendet och betedde sig som en katt, kunde uttrycka olika känslomässiga tillstånd och röra på sig. Resultatet visade att de båda artificiella katterna minskade agitationen, men det framkom även ett ökat intresse för djuret hos patienterna. Intressant var att den fysiska aggressiviteten minskade mest med plyschkatten, men patienterna visade mest glädje, nöje och intresse med robotkatten. De patienter som hade störst kognitiv försämring ägnade mest uppmärksamhet på robotkatten, annars visar studien att båda katterna är användbara vid demenssjukdom. I studien av Johnson et al. (2008) som genomfördes i USA på två strålterapiavdelningar i USA framkom inte någon större skillnad mellan patienternas upplevelser och erfarenheter då de fick hundbaserad omvårdnad, mänskligt besök eller deltog i tyst läsgrupp. I samtliga behandlingsformer upplevde patienterna lindring av sin ångest, att den var avslappnande och att de fick distraktion från sin sjukdom. Att det inte förelåg någon större skillnad mellan mänskligt besök och hundbaserad omvårdnad bekräftas även i studien av Kaiser, Spence, McGavin, Struble och Keilman (2002) vilken genomfördes på ett äldreboende i USA. Även patienterna på en onkologiavdelning i USA (McClellan, Bunt, & Daykin, 2012) som genomgick musikterapi upplevde att behandlingsformen var avslappnande och gav distraktion från sjukdomen.

Patienterna upplevde bland annat ett lugn, trygghet och glädje när de genomgick hundbaserad omvårdnad. Berodde det på den varma fysiska kontakten, att bli sedd som människa eller rent av distraktion från sin sjukdom? Eftersom omvårdnadsarbetet ska ske

evidensbaserat och utifrån beprövad erfarenhet behövs mer forskning kring ämnet hundbaserad omvårdnad, innan det i större utsträckning kan implementeras i vård- och omsorgsverksamheter. Forskningen måste ske inom alla delar som avser ämnesområdet, till exempel patienternas upplevelser och erfarenheter, vilka hälso- och långsiktiga effekter det ger för patienten, men även hur hunden kan användas inom olika kontexter. Den ökade kunskapen kan leda till att sjuksköterskor kommer att ha lättare för att informera, utifrån evidens, andra yrkesprofessioner inom hälso- och sjukvården, patienter och deras anhöriga vad hundbaserad omvårdnad innebär.

Sammanfattningsvis bekräftade flera andra studier att patienterna oavsett ålder upplevde det som positivt att delta vid hundbaserad omvårdnad, men även att alternativa behandlingsformer gav liknande resultat, således behövs mer forskning om hundbaserad omvårdnad eftersom omvårdnadsarbetet ska ske evidensbaserat. Det framkom önskemål om att behandlingstillfällena tillsammans med hunden skulle vara längre än de 20 minuter som erbjöds. I Sverige finns Djurskyddslagen (SFS 1988:534) som säger att hunden ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom, men även att den inte får bli överansträngd. Att hunden kan bli överansträngd bekräftas i en amerikansk studie gjord av Rossetti, DeFabiis och Belpedio (2008), och i den framkom att sjuksköterskorna uppmärksammade att hunden blev trött och behövde få nödvändig vila mellan sina arbetspass på sjukhuset (a.a). Om hunden inte mår bra då kan den inte heller hjälpa patienten att må bra.

Hundbaserad omvårdnad bidrar till både ökad livskvalité och ökad meningsfullhet hos patienterna. I litteraturöversikten framkom att hunden lyste upp dagen och gav patienterna ny energi, vilket resulterade i att patienterna orkade vara mer fysiskt- och socialt aktiva. Patienterna upplevde att hunden var i behov av dem, men även att de fått ett förtroende av att ta hand om den, vilket stärkte deras självkänsla. Patienterna såg fram emot hundbesöken eftersom det var ett avbrott i vardagen. Patienterna kände även en nöjdhet med tillvaron efter att de hade deltagit i hundbaserad omvårdnad. Att hunden

bidrog till meningsfullhet i vardagen påvisades i en rapport av Lundström och Blusi (2012), som handlade om att vårdhundar skulle implementeras inom särskilt äldreboende för multisjuka patienter. I rapporten framkom att när patienterna umgicks med hunden bidrog den till ökad motivation till fysisk aktivitet hos patienterna. Samtliga patienter som kunde slutföra undersökningen påvisade förbättrad funktionsförmåga i det dagliga livet. Resultatet visade att det även var viktigt att som patient kunna känna sig behövd, eftersom det var den känslan som skapade meningsfullhet i vardagen. Att hundens närvaro bidrar till meningsfullhet motsätter sig Phelps (2008) i sin studie som genomfördes på ett vårdboende i USA. Studien påvisade ingen eller en högst obetydlig förbättring hos patienterna avseende depression, humör eller social interaktion efter det att patienterna började få veckovisa hundbesök. Känslan av meningsfullhet är en av tre kärnkomponenter i begreppet Känslan Av Sammanhang (KASAM) av Antonovsky (2005), vilket innebär att om en människa känner sig delaktig i ett sammanhang som är begripligt, hanterbart och meningsfullt uppnås god hälsa, även om det föreligger sjukdom. Med begriplighet menas en förståelse av delarna som bildar helheten i den situation människan befinner sig i. Att känna hanterbarhet innebär att kunna klara av att hantera de stimuli som människan utsätts för, utifrån de resurser som finns tillgängliga. Meningsfullhet uppnås när människan upplever att livet är värt att engagera sig i (a.a). Patienterna som genomgått hundbaserad omvårdnad upplevde att de kunde hantera sin vardag, de kände meningsfullhet och livskvalité och såg fram emot nästa behandlingstillfälle med hunden, vilket tyder på att patienterna har uppnått KASAM. Vägen till att uppnå KASAM är individuell och därför ska varje patient få vara delaktig i sin egen vård och vara med och fatta beslut om vilken behandling som passar bäst. I Patientlagen (SFS 2014:821) betonas att patientens självbestämmande och integritet ska respekteras, och att patienten har rätt till delaktighet i sin egen vård. Det innebär att hälso- och sjukvården ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten, och den ska i möjligaste mån utgå från patientens önskemål och individuella förutsättningar. För att undgå maktförhållanden i vårdsituationer är det viktigt enligt Sandman och Kjellgren (2013) att varje patient ska få framföra sin talan och vara med och påverka den vård som ska tillhandahållas (a.a). Det kan innebära att patienten har rätt till hundbaserad omvårdnad om patienten önskar det och möjligheten finns.

Sammanfattningsvis kan det förstås som att patienterna upplevde att hundbaserad omvårdnad bidrog till ökad meningsfullhet och bidrog till att lättare hantera de svårigheter och situationer som de genomlevde. Det finns emellertid även forskning som påvisar att hunden inte har någon betydelse för patienternas upplevelse av meningsfullhet.

Slutsats

Litteraturöversiktens resultat visar att samtliga patienter oavsett ålder, kön, verksamhetsområde och diagnos hade en positiv upplevelse av att delta i hundbaserad omvårdnad. Patienterna kände bland annat glädje och meningsfullhet efter att ha deltagit i hundbaserad omvårdnad, men det framkom även att alternativa behandlingsmetoder gav liknande resultat. Hundbaserad omvårdnad kan vara en alternativ behandlingsmetod för att främja välbefinnande och hälsa och därigenom bromsa de ökande läkemedelskostnaderna i Sverige. Innan hundbaserad omvårdnad kan implementeras i större utsträckning inom vård- och omsorgsverksamheter behövs dock ytterligare forskning om ämnet, eftersom omvårdnadsarbetet ska vara evidensbaserat.

REFERENSER

* Vetenskapliga artiklar som ingår i resultatet

*Abbud, G., Janelle, C. & Vocos, M. (2014). The use of a trained dog as a gait aid for clients with Ataxia: A case report. *Physiotherapy Canada*, 66(1), 33-35. doi: 10.3138/ptc.2013-17

Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterier* (3. Uppl.). Stockholm: Natur och Kultur.

Beck-Friis, B., Strang, P., & Beck-Friis, A. (2007). *Hundens betydelse i vården- erfarenheter och praktiska råd*. Stockholm: Gothia Förlag.

Birkler, J. (2007). *Filosofi i omvårdnad-etik och människosyn*. Stockholm: Liber.

Blomqvist, K., Orrung Wallin, A., & Beck, I. (2016). *HKR:s granskningsmall för Kvalitativa studier*. Kristianstad: Högskolan Kristianstad.

Bouchard, F., Landry, M., Belles-Isles, M., & Gagnon, J. (2004). A magical dream: A pilot project in animal-assisted therapy in pediatric oncology. *Canadian Oncology Nursing Journal*, 14(1), 14-17.

<http://www.canadianoncologynursingjournal.com/index.php/conj/article/view/383/384>

*Coakley, A. B., & Mahoney, E. K. (2009). Creating a therapeutic and healing environment with a pet therapy program. *Complementary therapies in clinical practice*, 15, 141-146. doi: 10.1016/j.ctcp.2009.05.004

Djurskyddslagen (SFS 1988:534). Hämtad från Riksdagens webbplats:

http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-1988534_sfs-1988-534

*Engelman, S.R. (2013). Palliative care and use of animal-assisted therapy. *Omega*, 67(1/2), 63-67. doi: <http://dx.doi.org/10.2190/OM.67.1-2.g>

Fagerberg, I. & Silfverberg, G. (2014). Hästen och hunden i människovården. I H. Wijk (Red.), *Vårdmiljöns betydelse*. (s. 255-274). Lund: Studentlitteratur.

Fick, K.M. (1993). The influence of an animal on social interactions of nursing home residents in a group setting. *American Journal of Occupational Therapy*, 47(6), 529-534.

<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&sid=4677ba6d-a260-4ede-942a-f5da888f26e9%40sessionmgr4007>

Friberg, F. (2012a). Att bidra till evidensbaserad omvårdnad med grund i analys av kvalitativ forskning. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (2 uppl., s. 121-132). Lund: Studentlitteratur.

Friberg, F. (2012b). Att göra en litteraturoversikt. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (2 uppl., s. 133-143). Lund: Studentlitteratur.

Goddard, T., Gilmer, A., & Jo, M. (2015). The Role and Impact of Animals with Pediatric Patients. *Pediatric Nursing*. 41(2), 65-71.

<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.hkr.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=5abd27be-8b9c-428a-8de5-0def7cb996e7%40sessionmgr120>

Henricson, M. (2012). Diskussion. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad*. (s. 471-479). Lund: Studentlitteratur.

Henricson, M., Berglund, A., Määttä, S., Ekman, R., & Segesten, K. (2008). The outcome of tactile touch on oxytocin in intensive care patients: a randomised controlled trial. *Journal of Clinical Nursing*, 17(19), 2624-2633

<http://dx.doi.org.ezproxy.hkr.se/10.1111/j.1365-2702.2008.02324.x>

Höök, I. (2010). *Hund på recept: Den professionella vårdhunden*. Stockholm: Gothia Förlag.

*Johnson. R. A., Meadows. R. L., Haubner. J. S., & Sevedge. K. (2008). Animal-assisted activity among patients with cancer: effects on mood, fatigue, self-perceived health, and sense of coherence. *Oncology nursing forum*, 35(2), 225-232.

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=441e54c9-ef44-4769-bcce-a57189b5027a%40sessionmgr102>

Kaiser, L., Spence, L.J., McGavin, L., Struble, L., & Keilman, L. (2002). A Dog and a "Happy Person" Visit Nursing Home Residents. *Western Journal of Nursing Research*. 24(6), 671-683.

<http://journals.sagepub.com.ezproxy.hkr.se/doi/pdf/10.1177/019394502320555412>

Karlsson, E-K. (2012). Informationssökning. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad*. (s. 95-113). Lund: Studentlitteratur.

*Kawamura, N., Niiyama, M., & Niiyama, H. (2009). Animal-assisted activity experiences of institutionalized Japanese older adults. *Journal of psychosocial nursing*, 47(1), 41-47.

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=441e54c9-ef44-4769-bcce-a57189b5027a%40sessionmgr102>

Kim, H. S. (2010). *The nature of theoretical thinking in nursing* (3. ed.). New York: Springer Publishing Company Inc.

Libin, A., & Cohen-Mansfield, J. (2004). Therapeutic robot for nursing home residents with dementia: preliminary inquiry. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*. 19(2), 111-116.

<http://journals.sagepub.com.ezproxy.hkr.se/doi/pdf/10.1177/153331750401900209>

Lundström, A., & Blusi, M. (2012). *Vårdhund: i rehabilitering inom äldreomsorgen*. Härnösand: FoU Västernorrland.

McClellan, S., Bunt, L., & Daykin, N. (2012). The Healing and Spiritual Properties of Music Therapy at a Cancer Care Center. *Journal of Alternative & Complementary Medicine*. 18(4), 402-407. doi: 10.1089/acm.2010.0715

Nord, C. (2011). *Nytta med nöje: en utvärdering av två vårdhundsprojekt i äldreomsorgen i Uppsala kommun*. Norrköping: Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande, Linköpings universitet. Hämtad från Linköping University Electronic <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-69545>

Norling, I. (2002). *Djur i vården: om hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och livskvalitet, egenvård och oberoende, avlasta och förbättra vård och omsorg, sänka vårdkostnader och förbättra vårdpersonalens arbetsmiljö*. Göteborg: Sektionen för vårdforskning, Sahlgrenska universitetssjukhuset.

Patientlagen (SFS 2014:821). Hämtad från Riksdagens webbplats:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientlag-2014821_sfs-2014-821

Phelps, K., Miltenberger, R., Jens, T., & Wadeson, H. (2008). An investigation of the effects of dog visits on depression, mood, and social interaction in elderly individuals living in a nursing home. *Behavioural Interventions*, 23, 181-200. doi: 10.1002/bin.263

Polit, D.F. & Beck, C.T. (2017[2018]). *Essentials of nursing research: appraising evidence for nursing practice*. (9. ed.). Philadelphia: Wolters Kluwer.

Rosén, M. (2012). Systematisk litteraturöversikt. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad*. (s. 429-444). Lund: Studentlitteratur.

Rossetti, J., DeFabiis, S., & Belpedio, C. (2008). Behavioral health staff's perceptions of pet-assisted therapy: an exploratory study. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services*, 46(9), 28-33.

<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.hkr.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=5abd27be-8b9c-428a-8de5-0def7cb996e7%40sessionmgr120>

Sandman, L., & Kjellström, S. (2013). *Etikboken: Etik för vårdande yrken*. Lund: Studentlitteratur.

Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information* 22(2), 63-75. doi: 10.3233/efi-2004-22201

Socialstyrelsen. (2014). *Vårdhund för äldre i särskilt boende: En systematisk översikt om effekter och vetenskapligt stöd* [Broschyr]. Hämtad från http://www.sbu.se/contentassets/8bed670d762d4293bc4a69fe8c19c5cb/vardhund_aldre_sarskilt_boende_2014-1-25.pdf

Socialstyrelsen. (2015). *Ökade kostnader för läkemedel förutspås* [Broschyr]. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2015april/okadekostnaderforlakemedelforutspas>

Svensk sjuksköterskeförening. (2017). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska* [Broschyr]. Hämtad från <https://www.swenurse.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer-svensk-sjukskoterskeforening/kompetensbeskrivningar-publikationer/kompetensbeskrivning-legitimerad-sjukskoterska-2017-for-webb.pdf>

Svenska kennelklubben. (u.å.). *Assistanshund som hjälpmedel*. Hämtad från <https://www.skk.se/sv/hundagande/fokus-pa/assistanshundar/vad-ar-en-assistanshund/>

Swedish Standards Institute. (2013). *Svensk standard SS 87600002013: Vårdhundsteam inom äldreomsorg, demensvård och rehabilitering för vuxna efter förvärvat hjärnskada: Krav på utbildning* [Broschyr]. Hämtad från <https://www.sis.se/contentassets/84c93e1968984d27a0cf2a2cc9bcdd1d/ss-87600002013.pdf>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wallengren, C. & Henricson, M. (2012). Vetenskaplig kvalitetssäkring av litteraturbaserat examensarbete. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad*. (s. 481-496). Lund: Studentlitteratur.

*White. J. H., Quinn. M., Garland. S., Dirkse. D., Wiebe. P., Hermann. M., & Carlson. L. E. (2015). Animal- assisted therapy and counseling support for women with breast cancer: an exploration of patient´s perceptions. *Integrative cancer therapies*, 14(5), 460-467. doi: 10.1177/1534735415580678

World Medical Association. (2013). *WMA Declaration of Helsinki: Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*. Hämtad från <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Uvnäs-Moberg, K. (2009). *Närhetens hormon: Oxytocinets roll i relationer*. Stockholm: Natur & Kultur.

Östlundh, L. (2012). Informationssökning. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (2 uppl., s. 57-79). Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1, Sökschema

Datum	Databas	Sökning nr	Sökord och boolesk operator (AND, OR, NOT)	Begränsningar/databasfilter	Typ av sökning (t.ex. MESH-term, abstract, fritext)	Antal träffar	Lästa Abstract	Relevanta artiklar
2017 09 20	Cinahl	1	((MH "Patients") OR (MH "Nursing Home Patients")) OR patient* OR "nursing home* patient*"		Headings Fritext	1432141		
		2	(MH "Qualitative Studies") "qualitative research*" OR experience* OR "qualitative stud*" OR "interpersonal relation*" OR "patients attitud*" OR perception*		Headings Fritext	450314		
		3	((MH "Animal Assisted Therapy") OR (MH "Service Animals") OR (MH "Pet Therapy")) OR "animal assistant" OR "animal assisted activit*" OR "animal facilitated therap*" OR "pet facilitated therap*" OR "service dog*" OR "care		Headings Fritext			

			dog*" OR "animal assisted therap*" OR "service animal*"			1485		
		4	1 AND 2 AND 3			72	41	5
2017 09 28	Cinahl	1	Animal-assisted activity among patients with cancer: effects on mood, fatigue, self-perceived health, and sense of coherence		Sekundär-sökning	1		1
2017 09 26	PubMed	1	"Animal Assisted Therapy"[Mesh] OR "pet facilitated therapy" OR "care dog" OR "service dog" OR "Animal Assisted Therapy" OR "Service Animals Pet" OR "Therapy animal assistant" OR "animal assisted activity" OR "animal facilitated therapy"		Mesh Fritext	8293		
		2	"Patients"[Mesh] OR Patients OR "Nursing Home Patients"		Mesh Fritext	5683047		
		3	"Qualitative Research"[Mesh] OR "Interpersonal Relations"[Mesh] OR experience OR "qualitative study" OR "interpersonal relation" OR "patients attitude"		Mesh Fritext			

			OR perception OR "qualitative research" OR "qualitative studies" OR experiences OR "interpersonal relations" OR "patients attitudes" OR perceptions			6652318		
		4	1 AND 2 AND 3	19+		57	34	0 (relevanta artiklar redan funna i Cinahl)
2017 09 26	PsycInfo	1	SU.EXACT("Animal Assisted Therapy")		Thesaurus	810		
		2	(SU.EXACT("Patients") OR patient* OR "nursing home patient*")		Thesaurus Fritext	707646		
		3	(SU.EXACT("Qualitative Research") OR "interpersonal relation*" OR "patients attitud*" OR perception* OR experienc* OR "qualitative stud*")		Thesaurus Fritext	1184692		
		4	1 AND 2 AND 3			57	28	0 (relevanta artiklar redan funna i Cinahl)

Bilaga 2, HKR:s granskningsmall för kvalitativa studier

1. Författare, titel, land och publikationsår	
a. Vilka var författarna? Vad får vi veta om dem? b. Vad var titeln på artikeln? Vilka tankar ger titeln om vad studien kommer att handla om? c. I vilket land genomfördes studien? d. Vilket år publicerades artikeln?	
2. Syfte (Aim)	
a. Vad var syftet med studien - översatt till svenska? b. Vilka centrala begrepp finns i syftet?	
3. Bakgrund (Background/Introduction)	
a. Finns de centrala begreppen i syftet definierade i bakgrunden? b. Finns det en problematisering tidigt i bakgrunden? En problematisering är ett stycke där forskarna ger sina motiv till varför denna studie behövs. c. Finns tidigare forskning inom området beskriven? Vad handlar denna forskning om? Någon forskning som saknas? d. Finns det en teori, modell eller något centralt begrepp i bakgrunden? Vilken/vilket? e. Kan du tänka dig någon teori/modell/centralt begrepp som hade passat att ta med i bakgrunden?	
4. Metoden – Urval och datainsamling (Sample and Datacollection)	
a. Vilken typ av urval användes? Använd det vetenskapliga begreppet. b. Hur många personer ingick i studien? c. Hur många tillfrågades/hur stort var bortfallet? d. Hur såg urvalet ut? Antal, kön, ålder osv. e. I vilket kontext (sammanhang, miljö) genomfördes studien? f. Vilka var inklusions- respektive exklusionskriterierna? g. Vilken slags datainsamling användes? Använd det vetenskapliga begreppet.	
5. Metoden – Genomförande och analys (Procedure and Analysis)	
a. Vem rekryterade deltagarna? b. Var skedde datainsamlingen? Hur gick forskarna rent praktiskt tillväga vid datainsamlingen? Tidsaspekter? Utskrifter? c. Vilka frågor ställdes?	

d. Vilket slags kvalitativ analys användes? Vetenskapligt begrepp.	
e. Vem/vilka genomförde analysen?	
f. Redovisas forskarnas förförståelse?	
g. Hur gick analysen till?	
h. Vilka etiska överväganden gjordes? Fanns forskningsetiskt tillstånd?	
6. Fynd (Findings)	
a. Vilka var de övergripande resultaten (kategorier & subkategorier alt. teman & subteman)?	
7. Diskussion (Discussion/ Comprehensive interpretation)	
a. Vilka fynd väljer forskarna att fokusera i sin diskussion?	
b. Vilken ny forskning/vilka nya teorier för forskarna in i diskussionen?	
8. Slutsats och kliniska implikationer (Conclusion, clinical implications)	
a. Vilka slutsatser drar forskarna?	
b. Vilka kliniska tillämpningar av fynden föreslås?	
c. Vilken ytterligare forskning föreslås?	
9. Kvalitet (Se Shenton, 2004)	
a. Hur bedömer du studiens tillförlitlighet ^{a)} (Credibility)?	
b. Hur bedömer du studiens verifierbarhet ^{c)} (Dependability)?	
c. Hur bedömer du studiens pålitlighet ^{d)} (Confirmability)?	
d. Hur bedömer du studiens överförbarhet ^{b)} (Transferability)?	

^{a)} En kvalitativ studies tillförlitlighet bestäms framför allt av om studien svarar på syftet, om citaten som redovisas antyder att intervjuerna blivit djupa dvs. verkligen speglar deltagarnas upplevelser samt av urvalet.

^{b)} En kvalitativ studies verifierbarhet bestäms framför allt av om metoden (intervjuerna, genomförandet, analysen) är beskriven på ett sätt som gör att det skulle gå att göra om studien.

^{c)} En kvalitativ studies pålitlighet bestäms framför allt av om fler än en person har deltagit i analysen, om forskarna har beskrivit sin förförståelse, om de visar att de inte bara har sett det de trodde och hoppades att de skulle finna samt av vilken relation det finns mellan forskarna och deltagarna.

^{d)} En kvalitativ studies överförbarhet bestäms framför allt av urvalet, om sammanhanget där studien genomfördes (kontexten) är väl beskrivet och av kategorierna/temanens abstraktionsnivå.

Referens: Blomqvist, K., Orrung Wallin, A. Beck, I (2016). *HKR:s granskningsmall för KVALITATIVA studier*. Kristianstad: Högskolan Kristianstad.

Bilaga 3, Artikelöversikt

Författare Titel Land, År	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Abbud. G., Janelle. C. & Vocos. M. The Use of a Trained Dog as a Gait Aid for Clients with Ataxia: A Case Report Kanada (2014) * Både kvantitativ och kvalitativ metod, redovisar bara den kvalitativa delen och som svarar på syftet.	Att illustrera användningen av en utbildad hund som ett terapeutiskt verktyg för att optimera fysisk och psykosocial anpassning av klienter med ataxi.	Bekvämlighetsurval 2 personer, en 22 årig kvinna och en 47 årig man. Båda med cerebellär ataxi. Enbart dessa två patienter tillfrågades att delta. Videoinspelning och semistrukturerad intervju.	Framgår inte mycket om genomförandet. Informerat samtycke erhöles. Patienterna fick under intervjuerna berätta fritt om sina erfarenheter av assistanshundar (AD). Det framkommer inte hur analysen har gått till.	Det framkom i studien att AD tillförde känsla av självsäkerhet och frihet. Även en större känsla av känslomässig närvaro. Patienterna kände ett större socialt engagemang. Det framkom även att de kände sig bekvämare inför andra människor och de kände sig mindre dömda av omgivningen än när de hade rullstol.	Tillförlitlighet: Det var rätt patienter som tillfrågades att delta, vilket stärker tillförlitligheten. Att det var en fallstudie och med endast 2 patienter försvagar tillförlitligheten. Verifierbarhet: Genom att vissa citat var framskrivna, gick det att få en uppfattning om att det fanns ett visst djup i frågorna, det framgick även att författarna hade fått informerat samtycke av patienterna, vilket stärker verifierbarheten. Avsaknad av analysbeskrivning försvagar dock verifierbarheten. Pålitlighet: Författarna hade inte skrivit ner sin förståelse, och det framgick inte heller vilka som hade deltagit i analysen, vilket försvagar pålitligheten. Överförbarhet: Kontexten var välbeskriven. Abstraktionsnivån var låg, det var väldigt specificerat vilka patienter det handlade om, därför försvagas överförbarheten.
Coakley, B. A. & Mahoney, E-K. Creating a Therapeutic and Healing Environment with a Pet Therapy Program USA (2009) * Både kvantitativ och kvalitativ metod, redovisar bara den kvalitativa delen och som svarar på syftet.	Två syften: Att undersöka resultatet av deltagandet i en djurterapi-intervention hos sjukhuspatienter. Samt att beskriva patienters erfarenheter av djurbesöket.	Bekvämlighetsurval. 61 st patienter, ålder 24-88 år. Inklusionskriterier: Engelsktalande, 18 år el äldre, ge informerat samtycke. Exklusionskriterier: hemodynamiskt instabil. Externt bortfall (n=2). Intervju.	Framgår inte vem som ställde de öppna frågorna, men frågorna ställdes på någon av de 3 sjukhusavdelningar där djurterapi hade ägt rum. Intervjun transkriberades av huvudforskaren. Kvalitativ innehållsanalys enligt metod från Downe-Wamboldt genomfördes av huvudforskaren och en forskarstuderande som inte deltog i datainsamlingen.	Kategori: Fysiologiska och beteendemässiga resultat. Inga negativa kommentarer, bara positiva upplevelser hos patienterna. Att det var lugnande, trevligt, tröstande, avkopplande och de kände sig mindre trötta. 25 patienter sa att de åtnjöt besöket. Kategori: Humörstatus. Från flera patienter rapporterades förändringar i humörlståndet, såsom minskade spänningar, minskad depression och minskad ångest.	Tillförlitligheten: Inget större djup i intervjuerna, två av frågorna var av ja eller nej karaktär. Detta försvagar tillförlitligheten. Verifierbarhet: Den stärks eftersom det fanns en väl beskriven analysprocess och att författarna hade skrivit ner de tre förutbestämda frågor som ställdes. Verifierbarheten försvagas eftersom det inte framgick om det ställdes följdfrågor till frågorna vid intervjun då två av frågorna var av ja/nej karaktär. Pålitlighet: Den försvagas eftersom förståelsen inte fanns beskriven, samt att båda författarna inte hade deltagit i analysprocessen. Överförbarhet: Studiens kontext var bra beskriven vilket stärker överförbarheten även om det inte var specificerat vilka sjukhusavdelningar det handlade om.

Bilaga 3, Artikelöversikt

Författare Titel Land, År	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Engelman, S-R. Palliative Care and Use of Animal-Assisted Therapy USA (2013)	Att observera effekterna av AAT på palliativa vårdpatienters smärtnivåer på både inläggande patienter och polikliniska patienter.	Bekvämlighetsurval. 19 st patienter. Alla i det palliativa stadiet. 20 st patienter tillfrågades, varav 19 st valde att delta. Inklusionskriterier: Senaste året deltagit i AAT med psykolog för smärtlindring. Narrativa rapporter och observationer samt inspelning av journalerna.	Patienterna tillfrågades om att delta. Informationen framkom under sessionerna och från tidigare journalanteckningar. Fenomenologisk analys användes.	Patienterna kände sig mer avslappnade efter terapin. De ville att hunden skulle komma tillbaka. Någon uttryckte att hunden var: ”som ett andetag av frisk luft”. Hunden bidrog till att patienterna kände sig hemma. Hunden minskade obehaget, patienterna kände en minskning av smärtsymtom då de slappnade av mer.	Tillförlitlighet: Tillförlitligheten stärks pga. bra valda datainsamlingsmetoder, men försvagas eftersom analysmetoden inte var utförligt beskriven. Verifierbarhet: Den försvagas eftersom analysmetoden inte var utförligt beskriven, men stärks av att tillvägagångssättet var beskrivet. Pålitlighet: Avsaknad av förförståelse och att det bara var författaren som deltog i analysen försvagar pålitligheten. Överförbarhet: Studiens kontext framgick, men abstraktionsnivån var ganska låg då det inte framgick så mycket information om patienterna. Saknades information om könsfördelning samt ålder och diagnoser.
Johnson, R-A., Meadows, R-L., Haubner, J-S. & Sevedge, K. Animal-Assisted Activity Among Patients With Cancer: Effects on Mood, Fatigue, Self-Perceived Health, and Sense of Coherence USA (2008) * Både kvantitativ och kvalitativ metod, redovisar bara den kvalitativa delen och som svarar på syftet.	Att identifiera i vilken utsträckning en djurassisterad aktivitet påverkar humöret, självupplevd hälsa och känslan av samstämmighet bland patienter som genomgår strålbehandling.	Bekvämlighetsurval. 10 st patienter varav alla hade cancer, ålder 39-77 år. Inklusionskriterier: Genomgått icke palliativ strålbehandling i minst 4 veckor efter den första diagnosen. Vara engelsktalande, över 18 år, ingen känd djurallergi. Exklusionskriterier: De som fick strålbehandling för metastaser. Semistrukturerade och strukturerade frågeformulär med en öppen fråga, skriftligt besvarade av patienterna.	Genomfördes på polikliniska strålterapienheter på två sjukhus. Forskarna kontaktade patienterna för information och samtycke. Hunden närvarade ca 20 min per gång, precis före strålbehandlingen. Den sista behandlingen avslutades med att patienterna fyllde i formulären. Tematisk analys.	Kategori: Minskad ångest. Patienterna tyckte att hunden bidrog till lindrande av ångest och att det var avslappnande. Patienterna skulle rekommendera AAA till folk som tyckte om hundar eller till de som hade egna hundar. Kategori: Distraction. Hundens närvaro gjorde att patienterna inte tänkte på vad som skulle hända utan var i nuet.	Tillförlitlighet: Genom att patienterna själva kunde skriva om sina upplevelser av AAA, stärks tillförlitligheten, men brist på exempel från frågeformuläret försvagar tillförlitligheten. Verifierbarhet: Verifierbarheten stärks genom en välbeskriven metod. Många tydliga tabeller som redogjorde vilka patienterna var, samt att forskarna uppgav att de erhållit informerat samtycke från patienterna stärker verifierbarheten. Pålitlighet: Det var mer än en person som deltog i analysen, och författarnas förförståelse framgick, vilket ökar pålitligheten. Överförbarhet: Väl beskriven kontext och hög abstraktionsnivå, troligtvis en hög överförbarhet.

Bilaga 3, Artikelöversikt

Författare Titel Land, År	Syfte	Urval Datainsamlingsmetod	Genomförande Analys	Resultat	Kvalitet
Kawamura, N., Niiyama, M. & Niiyama, H. Animal-Assisted Activity: Experiences of Institutionalized Japanese Older Adults Japan (2009)	Primärt: Hur upplevde institutionaliserade japanska äldre vuxna, som hade deltagit i AAA i 2 år, upplevelsen av aktiviteten? Sekundärt: Vilken relevans har dessa perceptioner av äldre vuxna i kliniska omvårdnadsverksamheter i AAA sammanhang.	Bekvämlighetsurval. 8 st kvinnor, 67-94 år, alla med mild demens, 1 st boende var deprimerad. Inklusionskriterier: Boende på ett specifikt privat vårdhem. Kunna tala för sig och ge sitt samtycke till att delta. Individuella halvstrukturerade intervjuer med öppna frågor.	Individuella intervjuer med ensam författare vid 1 tillfälle på vårdhemmet, varierade mellan 30-50 min. Intervjuerna spelades in och transkriberades. Fenomenologisk analys, den skedde i 5 steg utifrån Colaizzis metod.	Kategorier: <i>Positiva känslor av hunden. Självförtroende. Påminner om fina minnen om hunden. Ett avbrott från de dagliga rutinerna. Interagerar med andra boende genom hundarna. Förbättrad kommunikation med volontärer.</i>	Tillförlitlighet: Att det framkom exempel på frågor och att intervjuerna var långa och med ett djup stärker tillförlitligheten. En onödigt kategori som rörde volontärer försvagar tillförlitligheten. Verifierbarhet: Verifierbarheten stärks genom en bra beskriven metod och analys, samt att det framgick ett samtycke från patienterna att delta i studien. Avsaknad av tabell för tydlig analysbeskrivning, försvagar verifierbarheten. Pålitlighet: Pålitligheten försvagas då författarnas förförståelse inte finns nedskrivna, inte heller vilka som deltog i analysen. Överförbarhet: Väl beskriven studiedesign och med lagom hög abstraktionsnivå ger förmodligen en överförbarhet till andra kontexter.
White, J-H., Quinn, M., Garland, S., Dirkse, D., Wiebe, P., Hermann, M. & Carlson, L-E. Animal-Assisted Therapy and Counseling Support for Women With Breast Cancer: An Exploration of Patients Perceptions Kanada (2015)	Att undersöka bröstcancerpatienters erfarenheter och acceptans av närvaron av en terapihund under rådgivnings-sessioner efter att man fått diagnosen cancer.	Bekvämlighetsurval. 8 st kvinnor, 37-61 år, alla med bröstcancer. Inklusionskriterier: Bröstcancer, eget boende, deltagit i minst 3 behandlingar med terapihund mellan jan-jun 2014. Exklusionskriterier: Allvarliga kognitiva- eller språkliga försämringar. Individuell semistrukturerad intervju genomfördes via telefon.	Huvudförfattaren kontaktade patienterna om samtycke till att delta. De fördjupade intervjuerna varade 20-60 min. Intervjun inleddes med att patienterna själva berättade "sin story" av cancer följt av frågor om upplevelser av terapihund. Intervjuerna spelades in och transkriberades ord för ord. Induktiv analys utifrån tre olika kvalitativa metoder genomfördes av 2 författare.	Kategori: <i>Större positiv förväntan på rådgivning. Framkallade känslor av glädje, var avslappnande. Underlättade känslan av stress.</i> Kategori: Fördelar med djurterapi. Patienterna kände sig mindre isolerade och ensamma. Fungerade som isbrytare vid samtal. Patienterna kände sig inte dömda för sina känslor. Uppskattade den fysiska kontakten.	Tillförlitlighet: Tillförlitligheten stärks genom att patienterna själva fick berätta sin "story" och sina erfarenheter av hundterapi. Kändes som rätta sorts frågor för att få fram svaren på syftet. Många långa citat. Tillförlitligheten försvagas något eftersom inga följdfrågor redovisades. Verifierbarhet: Den stärks genom att analysen var välbeskriven. Pålitlighet: Det var positivt att det var mer än en person som analyserade, vilket stärker pålitlighet. Det framgår inte någon förförståelse i studien, vilket försvagar pålitligheten. Överförbarhet: Väl beskriven kontext. Måttligt hög abstraktionsnivå då det bara var kvinnor som deltog. Överförbarheten hade ökat om forskarna hade undersökt även andra former av cancer där även män hade kunnat delta.